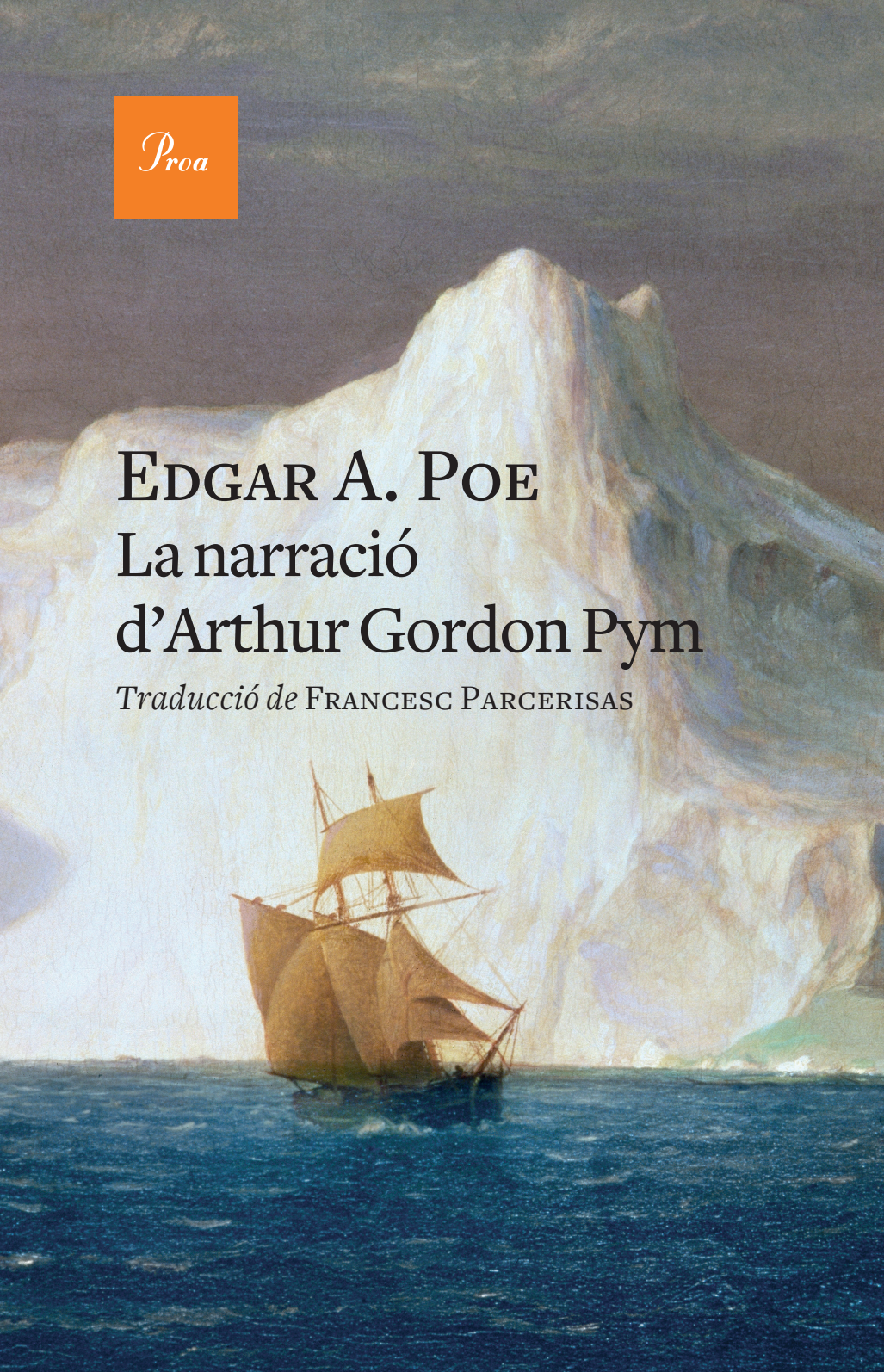




Proa

EDGAR A. POE
La narració
d'Arthur Gordon Pym

Traducció de FRANCESC PARCERISAS

EDGAR ALLAN POE

LA NARRACIÓ D'ARTHUR GORDON PYM

Traducció de Francesc Parcerisas

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: juny del 2019

Títol original: *The Narrative of Arthur Gordon Pym*

© Per la traducció: Francesc Parcerisas

La terminologia marinera ha estat revisada per Alexandre Ribó

Disseny de la coberta: Planeta Art & Disseny

Imatge de la coberta: © Carnegie Museum Of Art Pittsburgh / DeAgostini /
Getty Images

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

Fotocomposició: Realització Planeta

ISBN: 978-84-7588-766-1

Dipòsit legal: B. 10.569-2019

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

I

Em dic Arthur Gordon Pym. El meu pare era un respectable comerciant en els proveïments navals de Nantucket, on jo vaig néixer. El meu avi matern era un advocat amb una bona clientela. Era afortunat en tot, i havia especulat amb molt d'èxit amb accions de l'Edgerton New-Bank, com se l'anomenava aleshores. Gràcies a aquest i a d'altres mitjans havia aconseguit aplegar una quantitat de diners considerable. Crec que m'apreciava més que a cap altra persona al món, i jo esperava heretar la major part de la seva fortuna quan ell morís. Als sis anys, m'envià a l'escola de l'ancià senyor Ricketts, cavaller que només tenia un braç i de comportament excèntric, prou conegut de quasi totes les persones que han visitat New Bedford. Vaig estar-me a la seva escola fins als setze anys, edat en què vaig abandonar-la per entrar a l'acadèmia del senyor E. Ronald, al turó. Allà vaig fer-me íntim del fill del senyor Barnard, capità de vaixell, que solia navegar per compte de la casa Lloyd i Vredenburg —el senyor Barnard també és molt conegut a New Bedford, i estic segur que té molts parents a Edgerton. El seu

fill es deia Augustus, i era gairebé dos anys més gran que jo. Amb el seu pare havia fet un viatge en el *John Donaldson* a la pesca de la balena, i sempre m'estava parlant de les seves aventures al sud de l'oceà Pacífic.

Jo anava a casa seva sovint, i m'hi quedava tot el dia, i de vegades tota la nit. Compartíem el mateix llit, i ell sempre em mantenia despert fins que quasi bé clarejava, tot contant-me històries dels nadius de l'illa de Tinian, i d'altres llocs que havia visitat durant els seus viatges. Al final no vaig poder evitar interessar-me pel que explicava i, a poc a poquet, vaig experimentar un desig enorme de fer-me a la mar. Jo tenia una barqueta de vela, anomenada *Ariel*, que devia valer uns setanta-cinc dòlars. Era mig cobertada i anava aparellada de balandra –n'he oblidat el tonatge, però hi cabien deu persones còmodament. Amb aquesta barca teníem el costum de llançar-nos a algunes de les bogeries més imprudents del món; i quan ara hi penso, em sembla un miracle que encara sigui viu.

Relataré una d'aquestes aventures perquè serveixi d'introducció a una altra narració més llarga i més important.

Una nit hi havia una festa a casa del senyor Barnard i, quan aquesta tocava a la fi, tant l'Augustus com jo estàvem bastant embriacs. Com solia fer en ocasions semblants, vaig preferir compartir el seu llit que tornar-me'n a casa. L'Augustus va quedar-se adormit molt silenciosament (ja que la festa va finalitzar prop de la una), o això vaig pensar, i sense pronunciar paraula sobre el seu tema favorit. Devia fer una mitja hora que ens havíem ficat al

llit, i jo estava a punt de caure endut per la somnolència, quan de cop i volta l'Augustus es va incorporar i va jurar amb un renec terrible que no pensava adormir-se per més Arthur Pyms que hi hagués a la cristiandat, bufant com bufava aquella fantàstica brisa de garbí. En tota la meua vida mai no m'he sentit tan sorprès, perquè ignorava què es proposava, i vaig pensar que els vins i licors que havia begut l'havien fet sortir de polleguera. Però va començar a parlar molt fredament, i deia que sabia que jo el suposava embriac, però que mai de la vida no havia estat més sobri. Només estava cansat, va afegir, d'haver de jeure al llit com un gos fent com feia una nit tan esplendorosa, i estava decidit a aixecar-se i vestir-se, i sortir a divertir-se una mica amb la barca. A penes sabia explicar el que em va posseir, però tan aviat com aquestes paraules li van sortir de la boca vaig experimentar un estremiment d'enorme excitació i plaer, i la seva idea esbojarrada em va semblar una de les coses més delitoses i assenyades d'aquest món. El vent que bufava era gairebé huracanat i el temps era molt fred, ja que ens trobàvem a final d'octubre. De tota manera, vaig saltar del llit en una mena d'èxtasi i li vaig dir que era tan valent com ell, i que estava tan cansat com ell de jeure al llit com un gos, i que estava tan disposat a qualsevol diversió o esbojarrament com qualsevol Augustus Barnard de Nantucket.

Sense perdre el temps, ens vam vestir i vam baixar corrents fins a la barca. Es trobava amarrada al moll vell i ruïnós, al costat del dipòsit de fustes de Pankey & Co., i poc li faltava per colpejar la borda contra els troncs ras-

posos. L'Augustus hi saltà i començà a buidar-la, perquè s'havia omplert d'aigua gairebé fins a mitja alçada. Un cop enllestit això, hissàrem el floc i la vela mestra, portàrem de ple, i ens vam fer a la mar temeràriament.

El vent, com acabo de dir, bufava fresquet de garbí. Feia una nit molt clara i freda. L'Augustus havia empuñat l'arjau i jo vaig col·locar-me al costat de l'arbre, sobre la mitja coberta. Vam navegar a gran velocitat. Cap dels dos no havia dit ni una paraula des que havíem amollat les amarres al port. Aleshores vaig preguntar al meu company quina ruta pensava seguir, i a quina hora creia probable que tornéssim. Va xiular una estoneta, i després va dir asprament:

—Jo vaig mar enfora, *tu* pots anar-te'n a casa, si et sembla millor.

El vaig mirar i de seguida vaig adonar-me que, malgrat la seva aparent *nonchalance*, estava molt agitat. A la claror de la lluna el veia perfectament: el seu rostre era més pàllid que el marbre i la mà li tremolava amb tanta força que gairebé no podia subjectar l'arjau. Vaig comprendre que alguna cosa no anava bé i vaig alarmar-me seriosament. En aquella època sabia molt poc de governar una barca, i ara em trobava depenent totalment de la perícia nàutica del meu amic. El vent també havia augmentat inesperadament i ens allunyàvem amb rapidesa de les envistes de terra. Tot i així, em sentia avergonyit de mostrar alguna mena d'esporguiment, i durant quasi mitja hora vaig mantenir un decidit silenci. Però ja no podia suportar-ho més i vaig parlar a l'Augustus de la conveniència de tornar a terra. Com abans, va transcór-

rer gairebé un minut fins que va respondre o es donà per assabentat del meu suggeriment.

—A poc a poc —va dir, finalment—, sobra temps..., ja tornarem.

Aquesta resposta ja me l'esperava, però hi havia alguna cosa en el to d'aquestes paraules que em va aclaparar amb una sensació de por indescriptible. Un cop més vaig contemplar amb atenció el meu amic. Tenia els llavis absolutament lívids i els genolls li tremolaven amb tanta violència l'un contra l'altre que semblava que a penes pogués sostenir-se dret.

—Per l'amor de Déu, Augustus —vaig cridar, ara molt espantat—. Què tens..., què passa? Què penses fer?

—Què passa! —balbucejà ell, com si aparentés una grandíssima sorpresa, tot deixant anar l'arjau i caient endavant al fons de la barca—. Què passa...! Per què..., no passa... res, tornem a casa..., que no ho veus?

Aleshores vaig comprendre tota la veritat. Vaig córrer cap a ell i el vaig aixecar. Estava borratxo, bestialment embriac, ja no podia aguantar-se dret, ni parlar, ni veure. Tenia els ulls totalment vidriosos; i quan, endut per la meva desesperació, el vaig deixar caure, rodà com un tronc fins a l'aigua de la sentina, d'on l'havia arreplegat. Era evident que, en el transcurs de la festa, havia begut molt més del que jo sospitava i que la seva conducta al llit havia estat conseqüència d'un estat d'intoxicació molt concentrat —un estat que, com la follia, amb freqüència permet a la víctima imitar el comportament exterior d'algú en perfecta possessió de les seves facultats. La fredor de l'aire de la nit, tanmateix, havia fet el seu

efecte: l'energia mental va començar a cedir davant la seva influència, i la percepció confusa de la seva perillosa situació, que sens dubte va tenir aleshores, ajudà a precipitar la catàstrofe. Ara es trobava totalment insensible i no hi havia cap possibilitat, ni una, que millorés fins passades algunes hores.

És difícil d'imaginar l'extremitud del meu terror. Els vapors del vi que havia pres poc abans s'havien evaporat, i m'havien deixat doblement atemorit i irresolut. Sabia que era pràcticament incapaç de governar la barca i que un vent furiós i el fort reflux de la marea ens empenyien cap a la destrucció. Era evident que darrere nostre es congriava una tempesta; no teníem brúixola ni provisions; i era clar que, si manteníem la ruta actual, abans de l'alba hauríem perdut la terra de vista. Aquests pensaments, amb molts d'altres igual d'espantosos, em van passar pel cap amb una rapidesa sorprenent i, durant uns instants, em van mantenir paralitzat sense poder-me moure. La barca solcava la mar a una velocitat terrible, amb tot el velam al vent, sense un sol ris en el floc ni en la vela mestra, i amb la proa completament enfonsada sota l'escuma. Va ser una casualitat entre mil que no es posés de costat a les onades, perquè, com ja he dit, l'Augustus havia deixat anar l'arjau i jo em trobava massa agitat perquè se m'ocorregués agafar-lo. De tota manera, vam tenir la bona sort que es mantingués fix i, a poc a poc, vaig anar recobrant una mica la presència d'ànim. Tanmateix, el vent continuava augmentant horriblement; i cada cop que ens alçàvem, després del capficall, la mar escombrava la coberta de popa a proa i quedàvem

xops. A més, tots els meus membres havien arribat a tal grau d'entumiment que gairebé no era conscient de les sensacions. Finalment, vaig recórrer a la resolució del desesper i, corrent cap a la vela mestra, vaig arriar-la en banda. Com hauria pogut esperar, sortí volant per damunt de la proa i, en mullar-se en la mar, trencà l'arbre arran de la coberta i l'arrossegà per la borda. Gràcies a aquest darrer accident vaig salvar-me d'una destrucció instantània. Ara vam córrer només amb el floc, amb el vent de popa, rebent de tant en tant alguna onada grossa sobre coberta, però deslliurats del terror d'una mort immediata. Vaig agafar l'arjau i, comprenent que encara ens quedava una darrera oportunitat d'escapar, vaig respirar amb més llibertat. L'Augustus continuava tombat al fons de la barca; i com que corria perill imminent de negar-se, ja que, en el lloc on havia caigut, quasi hi havia un pam i mig d'aigua, vaig aconseguir aixecar-lo una mica i el vaig mantenir assegut, tot passant-li una corda per la cintura, que vaig amarrar a una armella del sostre de la cabina. D'aquesta manera, havent-ho arreglat tot tan bé com podia atès el meu estat d'estremiment i agitació, vaig encomanar-me a Déu i vaig decidir suportar tot el que em pogués passar amb tota la fortalesa de què era capaç.

A penes havia pres aquesta resolució quan, sobtadament, un potent i llarguíssim crit i udol, que semblava sortit de les boques de mil dimonis, va omplir tota l'atmosfera que envoltava la barca pels costats i per sobre. Mentre visqui mai no oblidaré la intensa agonia de terror que vaig experimentar en aquell moment. Se'm van

erichar els cabells, vaig sentir que la sang se'm congelava a les venes, el cor va deixar de bategar i, sense haver aixecat ni una sola vegada els ulls per esbrinar la causa de la meva alarma, vaig caure de cap, exànime, sobre el cos del meu company abatut.

En reviscolar, vaig trobar-me a la cabina d'un gran balener (el *Penguin*) que duia el rumb de Nantucket. Hi havia diverses persones inclinades sobre meu, i l'Augustus, més pàl·lid que la mort, em fregava les mans abridament. En veure que jo obria els ulls, les seves exclamacions de gratitud i joia van provocar riures i llàgrimes en els personatges d'aspecte tosc que es trobaven presents. El misteri que encara continuéssim vius no va trigar a quedar explicat. Havíem estat investits pel balener, que anava cenyint el vent, fent proa cap a Nantucket amb tot el velam que podia aventurar-se a hissar i, en conseqüència, tallant quasi en angle recte la nostra trajectòria. Diversos homes escorcollaven a proa, però no van distingir la nostra barca fins que l'abordatge ja era inevitable: els seus crits d'alarma en veure'ns van ser els causants de la meva por terrible. La gran nau, em van dir, immediatament va passar per damunt nostre amb la mateixa facilitat amb què la nostra petita embarcació hauria passat damunt d'una ploma, i sense que aquest fet representés el més mínim obstacle al seu avanç. De la coberta de la víctima no va sorgir ni un sol crit; quan la fràgil embarcació que s'enfonsava va fregar un instant la quilla del seu destructor, es va sentir un lleuger soroll de frec que es va barrejar amb la fragor del vent i de la mar, però això va ser tot. Creient que la nostra barca

(que, tal com es recordarà, anava desaparellada i havia perdut l'arbre) no era més que un fustot inútil amollat a la deriva, el capità (capità E. T. V. Block de New London) es va mostrar partidari de seguir la seva ruta sense preocupar-se més d'aquell afer. Sortosament, dos dels guaites van jurar que havien vist alguna persona a l'arjau de la nostra barca, i digueren que encara hi havia possibilitats de salvar-la. En va seguir una discussió, durant la qual en Block va arribar a enutjar-se i, passada una estona, va dir «que no era cosa seva estar eternament a l'aguait de closques d'ou; que el vaixell no podia canviar el rumb per una beneiteria com aquella; i que, si hi havia algun home en perill, que ell sol en tenia tota la culpa, que podia ofegar-se i fer-se fotre», o alguna altra expressió semblant. En aquest moment, en Henderson, el primer de bord, reprengué la discussió, ja que estava, amb tota la raó, indignat, com ho estava tota la tripulació del vaixell, davant un parlament que evidenciava un grau tan baix d'atrocitat despietada. Les seves paraules van ser plane- res i, en veure's amb el suport de tots els homes, va dir al capità que considerava que es mereixia la força i que no obeiria les seves ordres encara que el pengessin en el moment de posar el peu a terra. Es va dirigir cap a popa, tot donant a en Block (que empallidí molt i no formulà cap resposta) una empenta cap a una banda i, tot empu- nyant la roda del timó, va donar amb fermesa la veu de: «Tot a sotavent!». Els mariners van córrer als seus llocs i el vaixell virà en rodó. Tot això havia durat gairebé cinc minuts, i calia suposar que restaven ben poques proba- bilitats de salvar qualsevol persona –suposant que n'hi

hagués hagut alguna a bord de la barca. Però, al capdavant, com el lector ha vist, vam ser rescatats tots dos, l'Augustus i jo, i el nostre salvament va semblar que havia estat possible gràcies a dos d'aquests exemples quasi inconcebibles de bona sort que la gent assenyada i piadosa atribueix a l'especial intercessió de la Providència.

Mentre el vaixell es mantenia al pare, el primer de bord va fer arriar la xalupa i va saltar-hi a dins amb els mateixos dos homes, em sembla, que afirmaren que m'havien vist a l'arjau. Acabaven d'abandonar el recer del vaixell (la lluna encara brillava resplendent) quan el balener va fer un llarg i pesant tomb a sobrevent i en Henderson, al mateix moment, tot aixecant-se del seu banc, cridà a la tripulació: «Cieu!». No deia res més, repetint aquest crit amb impaciència: «Enrere, cieu, cieu!». Els mariners reculaven tan de pressa com podien; però el vaixell ja havia acabat de virar i es trobava de ple sota l'empenta del vent, bé que totes les mans a bord feien grans esforços per alleujar velam. Malgrat el perill de la temptativa, el primer va agafar-se als obencs tan aviat com va tenir-los a l'abast. Un altre gran cop de mar va deixar tot el costat d'estribord del vaixell fora de l'aigua, quasi fins a la quilla, i aleshores va quedar al descobert el que causava la seva ansietat. Es distingia el cos d'un home, subjecte de la manera més sorprenent al fons llis i brillant (ja que el *Penguin* estava recobert i reblat d'aram), que colpejava violentament contra el buc a cada moviment d'aquest. Després de diversos esforços infructuosos, fets durant les bandades del vaixell, i amb el perill imminent d'esfondrar la xalupa, vaig ser final-

ment arrencat de la meva perillosa situació i dut a bord –perquè aquell va resultar que era el meu cos. Pel que sembla, un dels claus de les costelles havia sortit i havia perforat el coure; d'aquesta manera havia detingut el meu progrés en passar per sota el vaixell, tot deixant-me clavat d'aquella manera tan extraordinària a la seva obra viva. La cabota del clau havia foradat el coll de la jaqueta de tela forta que jo duia, i se m'havia clavat al clatell i obert pas entre dos tendons, a sota mateix de l'orella dreta. De seguida em van dur a un llit, encara que la vida semblava haver-me abandonat totalment. A bord no hi havia cap metge. El capità, però, va tractar-me amb tota mena d'atencions, per compensar, suposo, als ulls de la seva tripulació, el seu comportament atroç en la part anterior de l'aventura.

Mentrestant, en Henderson s'havia allunyat novament del balener, tot i que el vent que ara bufava era pràcticament un huracà. No feia gaires minuts que s'havia apartat quan va topar amb alguns fragments de la nostra barca, i poc després un dels homes que l'acompanyaven va afirmar que escoltava un crit de socors repetit a intervals entre l'estrèpit de la tempesta. Això induí els valerosos mariners a perseverar en la seva recerca durant més de mitja hora, tot i que el capità Block els va fer repetits senyals perquè retornessin, ja que cada minut que passaven a l'oceà en aquella xalupa tan fràgil constituïa per a ells un perill imminentíssim i mortal. I és veritablement difícil d'imaginar com la petita xalupa en la qual es trobaven va poder escapar a la destrucció ni que fos un sol minut. El cert és que estava construïda per al servei

del balener, i estava proveïda, com he pensat després i no sense raó, amb compartiments d'aire, a la manera d'algunes barques de salvament emprades a la costa de Galles.

Després de cercar en va durant tot el temps que acabó d'esmentar, van decidir tornar al vaixell. A penes havien pres aquesta resolució que, d'un objecte fosc que va passar surant ràpidament pel seu costat, es va aixecar un crit molt feble. El van seguir i aviat el van avançar. Resultà que era tota la coberta de l'*Ariel*. L'Augustus es debatia prop d'aquesta, aparentment en les darreres agonies. En agafar-lo van veure que estava lligat al fustam que flotava per una corda. Aquesta corda, com es recordarà, l'havia amarrada jo mateix a la seva cintura, nuant-la a una armella, a fi de mantenir-lo dret, i aquest fet, pel que sembla, esdevingué el mitjà que, en darrera instància, li salvà la vida. L'*Ariel* era de construcció lleugera i, naturalment, en enfonsar-se, la seva carcassa quedà feta peces; la coberta, com era previsible, es desencanaixà per la força de l'aigua que hi entrava, se separà enterament de les costelles principals i surà (sens dubte amb d'altres fragments) a la superfície; i així l'Augustus va ser arrossegat cap amunt, escapant, d'aquesta manera, a una mort terrible.

Des que el dugueren a bord del *Penguin* va transcórrer més d'una hora fins que fou capaç de donar senyals de vida o de comprendre la naturalesa de l'accident que havia sofert la nostra barca. A la fi va retornar completament i va parlar molt de les seves sensacions mentre era a l'aigua. Quan per primera vegada havia tingut un cert grau de consciència, s'havia trobat sota la superfície, tot donant voltes i més voltes en un remolí d'increïble rapi-

desa, i amb una corda que l'escanyava fortament amb tres o quatre passades. Un segon després va sentir que pujava ràpidament amunt i, aleshores, el seu cap colpejà amb violència contra una substància dura i tornà a quedar inconscient. Quan un cop més reviscolà, estava en plena possessió de la seva raó, tot i que aquesta encara es trobava absolutament emboirada i confusa. Ara va comprendre que hi havia hagut un accident i que era a l'aigua, tot i que tenia la boca per damunt la superfície i que podia respirar amb certa llibertat. És possible que, en aquests moments, la coberta de la barca, empesa pel vent, derivés impetuosament tot remolcant-lo mentre surava d'esquena. Evidentment, mentre hagués pogut mantenir aquesta posició hauria estat quasi impossible que s'hagués ofegat. De sobte, un embat el llançà directament damunt de la coberta; l'Augustus va intentar mantenir aquesta posició, cridant de tant en tant demanant socors. Poc abans de ser descobert pel senyor Henderson, s'havia vist obligat a amollar el seu suport a causa de la fatiga i, en tornar a caure al mar, s'havia considerat perdut. Durant tota l'estona de lluita, de l'*Ariel* o de qualsevol altre assumpte relacionat amb l'origen del seu desastre, no se n'havia recordat per res. Una sensació vaga de terror i de desesperació s'havia emparat totalment de les seves facultats. Quan per fi l'havien recollit, tota la força de la seva ment l'abandonà; i, com ja he dit, va transcórrer gairebé una hora des que el van portar a bord del *Penguin* fins que no va tenir una consciència absoluta de la seva condició. Pel que fa a mi, després d'haver-ho intentat en va amb tota mena de mitjans durant tres hores

i mitja, vaig ser ressuscitat d'un estat que s'apropava a la mort gràcies a friccions vigoroses amb uns draps de franela amarats d'oli calent —procediment que va ser suggerit per l'Augustus. La ferida al clatell, tot i el seu aspecte lleig, no va tenir conseqüències reals i vaig recobrar-me ben aviat dels seus efectes.

El *Penguin* va atracar al moll cap a les nou del matí, després de trobar una de les galernes més dures conegudes a la costa de Nantucket. Tant l'Augustus com jo vam aconseguir aparèixer a casa del senyor Barnard a temps per a l'esmorzar, que, sortosament, anava una mica retardat a causa de la festa de la nit anterior. Suposo que tota la taula estava massa cansada per copsar el nostre aspecte exsangüe, que, naturalment, no hauria resistit un examen gaire detallat. La veritat és que els estudiants són capaços d'aconseguir meravelles quan es tracta d'engany, i de debò crec que cap dels nostres amics de Nantucket no va sospitar per res que la terrible història narrada per alguns mariners a la ciutat, dient que havien envestit una barca en alta mar i ofegat trenta o quaranta pobres diables, tenia res a veure amb l'*Ariel*, el meu company o jo mateix. Des d'aleshores tots dos hem xerrat amb freqüència d'aquest afer, però sempre amb un calfred. En una de les nostres converses, l'Augustus em confessà amb tota franquesa que, en tota la seva vida, mai no havia experimentat una sensació d'atüiment tan escruixidora com quan, a bord de la nostra petita barca, descobrí per primera vegada la magnitud de la seva embriaguesa i sentí que s'enfonsava sota la seva influència.